

Az oklevéltár első függelékében (335–352. o.) kapott helyet azon 13 kiadvány – többségükben hatósági megkeresések –, melyek szorosan kapcsolódnak a konvent közhitelű oklevéladásához. Szintén jelentősen segíti a kutatók munkáját a második függelék (353–358. o.), hiszen ebben valamennyi oklevelet felsorolta a szerző, melyek nem pannonhalmi kiadványok, ám az oklevéltárban szerepelnek. A kötetet helynév-mutató (359–364. o.) és német nyelvű tartalmi összefoglaló (369–370. o.) zárja.

A mind tartalmi, mindpedig formai szempontból igényes kötetet bátran ajánlom az érdeklődők figyelmébe, s egyúttal bízom abban, hogy a nem túl távoli jövőben a tervezett sorozat további kötetei is napvilágot látnak.

2008. LXII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Schuller Balázs: “Soproni srác” a képen. Erwin A. Schmidl – Ritter László: The Hungarian Revolution 1956. Wellingborough: Osprey, 2006.

107 Schuller Balázs: “Soproni srác” a képen. Erwin A. Schmidl – Ritter László: The Hungarian Revolution 1956. Wellingborough: Osprey, 2006.

Sajnálatos módon történelmünk idegen – és azon belül is elsősorban angol – nyelvű publikálásában meglehetősen lemaradásban vagyunk a környező országok szakembereivel szemben, ezért örvendetes minden minőségi tartalommal megjelenő kiadvány, nem is beszélve arról, ha az soproni vonatkozásokat is tartalmaz. Ugyanakkor még örvendetesebb lenne, ha ilyen megjelenésekre nem csak a nagy évfordulók – mint a vizsgált könyv témájául szolgáló 1956-os magyar forradalom jubileuma – kapcsán kerülne sor. A fent említett lemaradásunkat egy érzékletes példával jellemezném: pécsi középkorász kollégámtól hallottam, hogy jelenkori horvát szerzők kénytelenek bizonyos résztémákban még ma is Hóman Bálintnak az 1940-es években német nyelven megjelent írásaira támaszkodni, mert hasonlót nem találnak a kortárs magyar szerzőktől – idegen nyelven.

Vizsgálatunk tárgya profi munka. Már-már azt mondhatnánk, futószalagról került le, hiszen az 1968-ban létrejött és kizárólag hadtörténelemmel, haditechnikával, katonai viselettörténettel foglalkozó brit Osprey kiadó mára 1500 kiadványt tudhat maga mögött, s az 1984-ben elindult Elit sorozat – melyhez ez a könyvecske is tartozik – is a 157-es sorszámánál tart.¹⁷⁹⁽¹⁷⁹⁾ A mennyiség senkit se tévesszen meg! Ezek a kiadványok világ-szerte elismertek, s keresettek, másként nem is működhetne kiadójuk (melynek eladási számairól nem is álmodhatna magyar kiadó). A különböző alsorozatok különböző igényeket szolgálnak ki, az Elit széria kifejezetten egy-egy hadi eseménnyel foglalkozik, a legújabb kutatási eredmények felhasználásával röviden áttekinti azt, majd a lehető legszélesebb forrásalapon bemutatja az ott alkalmazott taktikákat, eszközöket és felszereléseket. Teszi mindezt a modern ember vizuális igényeit teljes mértékben kiszolgáló fotókkal (a tárgyalt kötetben még a nehezen megszerezhető Erich Lessing-fotográfiákból is látható néhány), színes ábrákkal és művészi kivitelű színes táblákkal.

A profi cég profi szerzőgárdát is igényel. Jelen esetben egy osztrák – Erwin A. Schmidl (az osztrák Nemzetvédelmi Akadémia Stratégiai Kutatások Intézetének munkatársa, több korszakkal foglalkozó mű szerzője)¹⁸⁰⁽¹⁸⁰⁾ – és egy magyar – Ritter László (az MTA TTI munkatársa) történést kértek fel a mű megírására, akik nyilvánvalóan otthonosan mozogtak mind a témában, mind hazájuk közgyűjteményeiben. A köszönetnyilvánításból kiderül, hogy Ritter László az összes hazai közintézményt felkereste, amely a témába vágó anyaggal rendelkezik, sőt neves hazai (Rainer M. János, Murber Ibolya¹⁸¹⁽¹⁸¹⁾) és külföldi szakértőkkel is lektoráltatta a kéziratot. Az illusztrátor személyében viszont hajthatatlannak bizonyult az angol szerkesztőség, hiába ajánlott a Hadtörténeti **108**Múzeum egy

remek magyar grafikust, amazok mégis egy britet választottak. A vitathatatlanul tehetséges Peter Dennisnek akkor támadtak problémái, mikor ismert korabeli fényképekre épülő grafikáit újra és újra visszaküldte a magyar múzeum, mivel a magyar közegben idegen színeket használt a ruháknál.

A fentiek alapján a kötet tényanyagára összességében nehéz kritikai megjegyzést tenni, ezért előbb röviden a kötet szerkezetét vázolom. A magyar történelmet nem ismerőket egy rövid, a kezdetektől 1945-ig nagy ugrásokkal haladó általános bevezető igazítja el, majd ez a sztálinista fordulat, illetve a magyar 50-es évek részletesebb jellemzésével folytatódik. A jól áttekinthető térképekből itt találkozhatunk az elsővel, mely az 1956-ban „fontos” szerepet játszott városok kerültek feltüntetésre. Az idézőjel indokolt, mert míg Sopron, Győr és Mosonmagyaróvár feltüntetésének örülünk, addig a jóval tragikusabb események színhelyéül szolgáló Salgótarján hiányát fájlatjuk, igaz erről a településről nem esik a szövegben sem említés.

A forradalom eseményeit kronologikusan tekinti át, elsősorban – a harcok súlypontja miatt – Budapestre koncentrál, de érintőlegesen a vidék forradalmáról is említést tesz. Mindvégig kitűnő minőségű és jól megválasztott fényképek kísérik a szöveget, amelyekhez részletes, a forrást korrektül feltüntető képaláírás járul. A forradalmi események végén kitér a magyar-szuezi események kapcsolatára, illetve a menekültkérdésre és az osztrák segítségre. Utóbbi különösen hasznos, mert a magyar összefoglalókban nem szerepel ilyen súllyal Ausztria, s nem olvashatunk az ittenihez hasonló érdekességekről. A kádári konszolidáció kezdeteinek áttekintését rövid és velős összefoglaló követi, amely a „gulyáskommunizmus”, illetve a rendszerváltás lényegét taglalja, nem feledkezve meg az 1989. augusztus 19-i sopronpusztai határnyitás – képen és szövegben való – megemlézéséről sem.

A kötet második fele a szemben álló felek bemutatására hivatott. Áttekinti a forradalommal szemben rendkívül megosztottá váló Néphadsereg, illetve a Vörös Hadsereg résztvevő csapatainak szervezetét és tagolódását (a megértést táblázatok segítik), fegyverzetét, egyenruházatát (a honvédek esetében a ruházat „magyarítását”), továbbá a forradalom alatti viselkedését és harcmodorát. A felkelőkről szintén alapos áttekintést ad és rámutat a forradalmár csoportok vegyes összetételére. Érzékletesen mutatja be az 1956-ra „lerongyolódott” budapestiek harcossá való átvedlését, végül röviden megismerhetjük, miként hasznosította a fiatalság a szovjet háborús filmekből szerzett partizán ismereteit az orosz harckocsikkal szembeni küzdelemben.

A második rész szövegét 8 színes tábla (27 rekonstrukcióval) egészíti ki, melyeken korabeli fotók alapján megrajzolt, jellemző karakterek (neves Corvin köziek, Maléter, a fotózás ellen tiltakozó és pisztolyáért nyúló orosz tiszt stb.) egymás mellé helyezésével, életszerű jelenetek elevenednek meg, bemutatva így a felkelők, a Néphadsereg, a karhatalmi erők és a szovjetek ruházatát, illetve fegyverzetét. Számunkra az utolsó tábla a legérdekesebb. Az osztrák határ című kép egy osztrák katonát és egy csendőrt ábrázol, aki éppen átvesz egy Mossin-Nagant puskát – a leírás szerint – „egy magyar egyetemista[-tól, aki] Sopronból” menekült. A középmagas termetű fiú bőrkabátot, karján nemzetiszínű karszalagot, bricsesz nadrágot, hosszú szárú zoknit és bakancsot visel. Fején középiskolás tányérsapka látható, melyet a 63. oldalon található szöveg tradicionális egyetemista diáksapkaként ír le. („In Sopron, western Hungary, students of the Agricultural College [kihagyva a bányász kart] fought alongside their teachers ¹⁰⁹before eventually crossing into Austria. This figure wears a black student cap of traditional design, with a bright green band, piping, and oak sprig motif on the crown.”) Nyilvánvalóan itt egy erdészhallgatóról van szó, akit – a sapkát leszámítva – hitelesen ábrázoltak, sőt akár még egy ilyen sapkát is viselhetett, ha a Sopronban 1950. október 1-én megnyílt Erdészeti Technikumban végzett korábban. Ugyanis ennek az iskolának a tanulói hordták ezt a világos zöld szalaggal övezett, a tányéron cserfalommal díszített (valószínűleg) fekete diáksapkát, amiről sajnos keveset sikerült kiderítenem. Sem az Erdészeti Múzeum, sem a Soproni Múzeum nem őriz ilyen relikviát (egykori diákoknál biztosan fellelhető, örvendetes lenne, ha még időben kerülne belőle

valamely közgyűjteménybe is). Ha eredeti múzeumi példányról nem is tudok fényképet közölni, de – ifj. Sarkady Sándor jóvoltából – egy korabeli felvételen meg tudom mutatni az 50-es évek Magyarországn még kötelezően viselt iskolai sapkák eme különleges fajtáját (1. kép).

1. kép: Technikumi diáklányok Sopron belvárosában, az 1950-es években
(ifj. Sarkady Sándor engedélyével)

Visszatérve a könyvre, úgy gondolom, hogy minden ilyen megjelenés hasznára válik mind tágan, mind szűken értelmezett hazánk ismertségének, s egyúttal a békésebb „Soproni srác” is rövid időre reflektorfénybe kerülhetett, nem csak harcospesti „konkurens”.

2008. LXII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Hernitz Ferenc: Hozzászólás egy megjegyzéshez

110Hernitz Ferenc: Hozzászólás egy megjegyzéshez

A „Telefon a légoltalom szolgálatában (1944/45)” című cikk (SSz. 61 (2007), 91–94) írásakor levéltári anyagot és saját átélt tapasztalataimat használtam fel. Idegen irodalmat nem vettem igénybe. A SSz.